

Agnieszka Wasiak

Uniwersytet Łódzki

BEZROBOCIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ W ŁODZI

1. Wstęp

Bezrobocie jest bardzo poważnym problemem społecznym i ekonomicznym, o wielu negatywnych konsekwencjach dla gospodarki jako całości oraz bezrobotnych osób i ich rodzin. Oznacza nie tylko niewykorzystanie części siły roboczej i niższą produkcję w gospodarce, ale również pogorszenie poziomu życia osób bezrobotnych, frustrację i niezadowolenie społeczne oraz rozwój niekorzystnych zjawisk społecznych [Milewski 1999, s. 538].

Wyodrębnienie polityki państwa oddziałującej na popyt na pracę, podaż pracy i niedopasowanie strukturalne zwraca uwagę na kluczowe determinanty bezrobocia [Kryńska i in. 1998].

Bezrobocie coraz częściej staje się problemem wśród ludzi młodych. Szukając przyczyn wzrastającego stale wpływu zbiorowości absolwentów szkół wyższych na kształtowanie się globalnej struktury bezrobotnych regionu łódzkiego, nie sposób odrzucić tezy, iż wzrost ten bywa, niestety, ubocznym skutkiem popularyzacji wyższego wykształcenia wśród coraz szerszych rzesz młodzieży. Popularyzacja ta, dokonująca się za sprawą rosnącej liczby szkół wyższych oraz wzbogacania ich oferty, ma także swój negatywny aspekt: większego dostępu do wyższego wykształcenia, coraz większa liczba placówek edukacyjnych dąży do uzyskania jak największej przepustowości prowadzonych przez siebie studiów. Poza tym – i to stało się w ostatnim czasie problemem dla coraz większej liczby młodzieży, posiadanie dyplomu, często postrzeganego jako swego rodzaju bilet do kariery, staje się dalece ważniejsze niż doskonalenie swojej wiedzy w procesie edukacji; młodzież taka podejmuje studia nie po to, by się kształcić, ale raczej po to, by uzyskać zaświadczenie, że się wykształciła. W efekcie jakość kwalifikacji uzyskiwanych przez coraz liczniejsze grupy ludzi młodych pozostawia wiele do życzenia, co wo-

bec obserwowanej dziś sytuacji na rynku (malejący popyt na pracę będący wynikiem jej wysokich kosztów oraz związana z tym konieczność stosowania przez pracodawców zaostrożonych kryteriów selekcji kandydatów na pracowników) szybko znajduje odzwierciedlenie w rosnących wskaźnikach bezrobocia.

Aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu wśród młodzieży zajmują się powiatowe urzędy pracy. Chociaż ostatnio nastąpiło zwiększenie udziału aktywnych instrumentów polityki rynku pracy w działalności powiatowych urzędów pracy, zakres ich stosowania jest ciągle niewystarczający. Najczęściej służą jedynie do przerwania na pewien czas bezrobocia, a zbyt rzadko prowadzą do trwałego zatrudnienia [Drozdowski 2004, s. 310].

2. Analiza bezrobocia wśród absolwentów szkół Łodzi

Poziom bezrobocia w Łodzi oraz jego dynamika wykazują tendencję wzrostową.

Sytuacja na rynku pracy systematycznie przeobraża się; obserwowane są wahania w liczbie osób bezrobotnych i poziomie stopy bezrobocia.

Wzrost poziomu bezrobocia w latach 1999-2003 spowodowany był głównie następującymi przyczynami:

- rejestracjami osób po zatrudnieniu w ramach umów krótkookresowych,
- rejestracjami umożliwiającymi dostępność do świadczeń zdrowotnych,
- redukcjami w drobnej działalności gospodarczej,
- kontynuacją zwolnień grupowych w restrukturyzowanych dużych zakładach pracy,
- ukończeniem przez młodzież nauki,
- obowiązującą od 1 stycznia 1999 r. reformą ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych,
- rotacją kadry pracowniczej, wynikającą z braku stabilizacji finansowej firm i związanym z tym krótkotrwałym zatrudnieniem,
- licznymi rejestracjami osób po zasadniczej służbie wojskowej [*Informacje...*].

Utrzymujący się brak zapotrzebowania na pracowników wynikający ze złej kondycji przedsiębiorstw działających na łódzkim rynku, zapowiadane dalsze zwolnienia, restrukturyzacja przedsiębiorstwa PKP, roczniki wyżu demograficznego wchodzące na rynek pracy i niedostosowane do potrzeb rynku szkolnictwo to czynniki, które generują dalszy wzrost bezrobocia w Łodzi.

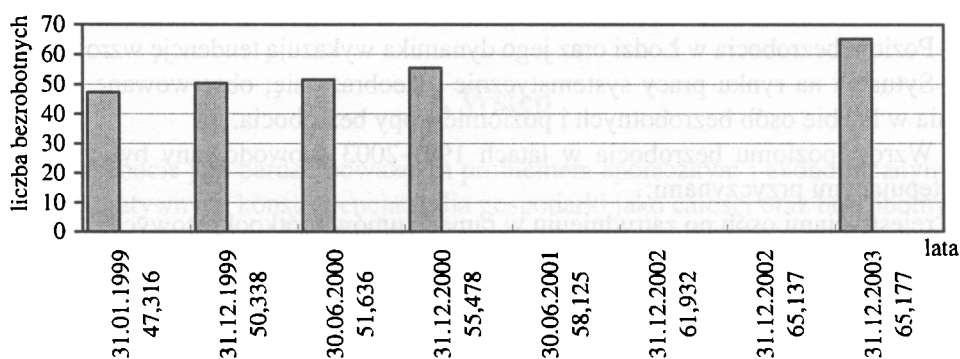
Wśród rejestrujących się jako bezrobotni znaczną grupę stanowią kobiety. W 1999 r. było ich 26 904, a już w 2003 r. – 32 451. Można wnioskować, że napływ kobiet do Powiatowego Urzędu Pracy spowodowany jest obowiązującą reformą ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, a także zwolnieniami w placówkach służby zdrowia i przemyśle lekkim. Niepokojącym zdarzeniem jest fakt, iż liczba absolwentów z roku na rok stopniowo wzrasta. Mimo to w 2003 r. była ona

niższa o 1172 osób niż w roku poprzednim. Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku od 2000 r. maleje.

Tabela 1. Wybrane kategorie osób bezrobotnych w Łodzi w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Według stanu na dzień				
	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003
Bezrobotni ogółem	50 338	55 478	61 932	65 137	65 177
Kobiety	26 904	29 520	31 760	32 820	32 451
Absolvenci	2 095	2 345	2 614	3 274	2 102
Z prawem do zasiłku	11 061	15 125	14 337	13 397	12 995

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PUP 1 i PUP 2 w Łodzi.

Rys. 1. Bezrobocie w Łodzi w okresie 31.01.1999-31.12.2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PUP 1 i PUP 2 w Łodzi.

Analizując te dane, można zauważyć, iż na przestrzeni omawianego okresu nastąpił wzrost liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotnych w 1999 r. z 47 319 do 65 177 w 2003 r. na łódzkim rynku pracy.

Zjawisko to spowodowane było przede wszystkim słabą kondycją przedsiębiorstw i brakiem z tego powodu zapotrzebowania na pracowników oraz masowymi zwolnieniami z dużych przedsiębiorstw i restrukturyzacją wielu przedsiębiorstw, a także wchodzącymi na rynek pracy rocznikami wyżu demograficznego. Spadek bezrobocia następuje zazwyczaj w okresie letnim, znacznie zwiększa się liczba „odpływu”. Wynika to przede wszystkim z podjęcia przez bezrobotnych prac sezonowych. Liczbę bezrobotnych zasilili osoby kończące służbę wojskową, a także osoby po wygaśnięciu umów zawartych na czas określony i osoby, które zakończyły działalność gospodarczą.

Bardzo ważną i szczególną grupę wśród osób bezrobotnych stanowią absolwenci szkół ponadpodstawowych. Dominowała tu grupa osób legitymujących się wykształceniem policealnym, średnim zawodowym, także wykształceniem wyższym, o czym świadczą dane zawarte w tab. 2.

Tabela 2. Bezrobotni absolwenci według wykształcenia w Łodzi w okresie 31.12.1999-31.12.2003

Poziom wykształcenia	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	+ wzrost - spadek
Wyższe	403	545	754	1162	779	+376
Policealne i średnie zawodowe	764	919	974	928	564	-200
Średnie, ogólnokształcące	360	413	448	765	524	+164
Zasadnicze, zawodowe	526	447	418	418	227	-299
Podstawowe i pozostałe	42	21	20	1	8	-34
Ogółem	2095	2345	2614	3274	2102	+7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PUP 1 i PUP 2 w Łodzi.

Liczba absolwentów z wykształceniem wyższym od 1999 r. stale wzrasta. W 2002 r. były to 1162 osoby, jednak w 2003 r. nastąpił minimalny spadek do 779 osób. Wśród absolwentów, którzy ukończyli szkoły policealne i średnie zawodowe, też występuje wzrost liczby osób od 1999 r. do 2002 r., a w 2003 r. nastąpił spadek liczby osób z 928 do 564.

Absolwenci liceów ogólnokształcących kontynuują naukę w szkołach w systemie wieczorowym i zaocznym i nie zawsze spełniają wymogi pracodawców pod względem dyspozycyjności.

Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią absolwenci następujących szkół wyższych: Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki Łódzkiej, Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, Wyższej Szkoły Finansów, Bankowości i Ubezpieczeń, Wyższej Szkoły Informatycznej, Wyższej Szkoły Administracji Publicznej [Informacje...].

Absolwenci, którzy najliczniej rejestrują się w urzędzie pracy, wykonują następujące zawody:

- ekonomistów (finanse publiczne i podatki, ekonomika pracy, polityka gospodarcza, usługi publiczne i świadczenia);
- specjalistów (ds. bankowości, kredytów, inwestycji kapitałowych, operacji bankowych, rekrutacji pracowników, organizacji i rozwoju handlu, analizy rynku);
- pracowników administracyjno-biurowych (sekretarka, prawnik kancelaryjny),
- referentów biura turystycznego (ds. osobowych, pracownik administracyjno-biurowy, pracownik socjalny);

- sprzedawców,
- elektromonterów (instalacji elektrycznych, maszyn elektrycznych, samochodowy);
- krawców;
- mechaników samochodów osobowych;
- prawników (pracownik naukowy, legislator);
- techników budownictwa (ogólne, drogi kolejowe, drogi kolcowe).

Tabela 3. Dynamika bezrobocia absolwentów szkół w Łodzi w latach 2001-2003

Kwartał	„Napływ”	„Odływ”	W tym z powodu podjęcia pracy
2001 rok	–	–	–
I kwartał	1 001	888	495
II kwartał	911	2 151	611
III kwartał	1 942	1 195	390
IV kwartał	1 597	948	408
Ogółem	5 451	5 182	1 904
2002 rok	–	–	–
I kwartał	916	1 007	465
II kwartał	895	2 402	658
III kwartał	2 723	1 902	939
IV kwartał	3 864	2 427	1 031
Ogółem	8 398	7 738	3 093
2003 rok	–	–	–
I kwartał	1 283	1 469	713
II kwartał	1 428	3 570	1 268
III kwartał	2 223	1 807	869
IV kwartał	2 799	2 059	761
Ogółem	7 733	8 905	3 611

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PUP 1 i PUP 2 w Łodzi.

Analizując to zestawienie, zauważamy, że corocznie następuje wzrost napływu bezrobotnych absolwentów, którzy ukończyli głównie szkoły wyższe, ale nie tylko. Dość duży jest również odpływ, co jest spowodowane podjęciem zatrudnienia. W 2001 r. ogółem były to 1904 osoby, a w 2003 r. – 3611 osób.

Wysokie wymagania stawiane przez pracodawców do wykonywania określonego zawodu niejednokrotnie nie pozwalały na pełną realizację zgłoszonej oferty pracy (brak odpowiednich kandydatów spełniających kryteria pracodawców).

Poza kwalifikacjami, pracodawcy niezależnie od kierunku, jaki absolwenci szkoły wyższej ukończyli, oczekują od nich:

- umiejętności szybkiego uczenia się;
- samodzielności i umiejętności rozwiązywania problemów;

- zaangażowania w pracę i lojalności wobec pracodawcy;
- pewnego doświadczenia w pracy;
- znajomości obsługi komputera i języków obcych;
- dyspozycyjności.

Do ofert pracy, które w pełni nie zostały zrealizowane w 2003 r. z wymienionych powodów, należały stanowiska pracy w zawodach: technika, inżyniera budowlanego – uprawnienia budowlane z umiejętnością kosztorysowania, księgowej – uprawnienia głównego księgowego, lekarza z I lub II stopniem specjalizacji, szwaczki – wymagane wysokie kwalifikacje oraz umiejętność obsługi wszystkich typów maszyn szwalniczych, fryzjera damsko-męskiego – czeladnik z długoletnią praktyką, asystentki dyrektora – wymagana znajomość kilku języków obcych, agenta ubezpieczeniowego – praca w ramach własnej działalności gospodarczej, kucharza kuchni orientalnej (egzotycznej) – brak kandydatów tej specjalności [*Informacje...*].

Wśród pracodawców zgłaszających oferty pracy dominowały zakłady z branży włókienniczej (produkcja konfekcji damskiej na eksport) oraz handlowo-usługowej (sklepy, zakłady fryzjerskie).

Jednocześnie odnotowaliśmy duży spadek ofert pracy w branży budowlanej, zmniejszyło się również zapotrzebowanie na pracowników w branży mechanicznej i transportowej w zawodach: tokarza, frezera, szlifierza, mechanika samochodowego, mechanika maszyn i urządzeń oraz kierowców pojazdów samochodowych.

Największe liczby ofert pracy pracodawcy złożyli osobom mającym niskie kwalifikacje zawodowe. Dla bezrobotnych na pierwszym miejscu wśród zgłaszanych zawodów znajdowały się: szwaczka, prasowacz, sprzedawca-kasjer, fryzjer damsko-męski, murarz-betoniarz, handlowiec, magazynier, księgowa, technik, inżynier budowlany, lekarz z I lub II stopniem specjalizacji, magister farmacji, agent ubezpieczeniowy, tynkarz, przedstawiciel handlowy, inżynierzy różnych specjalności, np. budowlani, elektrycy.

3. Działania na rzecz ograniczenia skali bezrobocia wśród absolwentów szkół w Łodzi

W 2003 r. powiatowe urzędy pracy uruchomiły w ramach refundowanego zatrudnienia absolwentów szkół stanowiska pracy dla: pracowników pomocniczych i robotników, kelnerów-bufetowych, sprzedawców, monterów.

Pozostałe umowy powiatowe urzędy pracy podpisały na zorganizowanie stanowisk pracy w zawodach: laboranta, elektromontera, technika farmacji, magazyniera, farmaceuty, informatyka, psychologa, sekretarki, kierowcy samochodu ciężarowego.

Największą liczbę miejsc pracy zorganizowały zakłady:

- POLLENA – EWA SA – Fabryka Kosmetyków – 23,1%,

- HORT – CAFE PHU – 7,7%,
- PIWI – FEMMA PPH - 5,4%.

Tabela 4. Staże absolwentów szkół łódzkich w latach 2001-2003

Wyszczególnienie	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003
Liczba osób, które skorzystały ze stażu	831	1984	3278
Zatrudniono po zakończeniu stażu	234	440	2039

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PUP 1 i PUP 2 w Łodzi.

Analizując dane zawarte w tab. 4, zauważymy, iż staże absolwenckie cieszą się ogromną popularnością. Niestety zatrudnienie po ukończeniu stażu uzyskuje znaczna mniejszość.

W ramach staży powiatowe urzędy pracy uruchomiły i podpisały umowy dla zawodów:

- pracowników administracyjno-biurowych;
- pracowników pomocniczych;
- informatyka, psychologa, plastyka, sekretarki, operatora ciągu pralniczo-suszarniczego, montera urządzeń i instalacji, pielęgniarka zwierząt, ogrodnika, bibliotekarza, sprzedawcy, kosmetyczki, kasjera, laboranta, technika farmacji, nauczyciela przedszkola itd.

Zakłady, które zorganizowały największą liczbę miejsc pracy, to:

- Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.,
- Ośrodek Aktywizacji Zawodowej i Szkoleń,
- Łódzka Agencja Ochrony Mienia SECURITY SERVICE,
- Zakład Usług Komunalnych,
- Wojskowa Komenda Uzupełnień – Łódź,
- Urząd Skarbowy Łódź – Polesie – Łódź, ul. 6. Sierpnia,
- Urząd Skarbowy Łódź – Widzew – Łódź, ul. Papiernicza 7,
- Urząd Skarbowy Łódź – Górna – Łódź, ul. Wróblewskiego 10,
- Komenda Miejska Policji – Łódź, ul. Sienkiewicza 26/28,
- Urząd Marszałkowski – Łódź, ul. Sienkiewicza 3,
- Powiatowy Urząd Pracy nr 1 w Łodzi – ul. Milionowa 91,
- Szpital MSWiA – Łódź, ul. Północna 42,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Łódź, ul. Zamenhofa 2,
- ACP Pharma – Łódź, ul. Ustronna 3/9,
- Urząd Miasta Łodzi – Łódź, ul. Piotrkowska 113,
- Państwowy Zakład Ubezpieczeń – Łódź, ul. Wólczańska 103,
- Zieleń Miejska Południe – Łódź, ul. Konstantinowska 3/5,
- Zieleń Miejska Północ – Łódź, ul. Wojska Polskiego 83,
- Liga Polskich Kobiet – Zarząd Łódzki,

- Szkoła Mistrzostwa Sportowego w Łodzi,
- BBJ Polska – Łódź, ul. Piotrkowska 55,
- Anetka – Firma Cukierniczo-Handlowa – Łódź, ul. Nawrot 74,
- Powiatowy Urząd Pracy nr 2 w Łodzi,
- Kredyt Bank SA,
- ZOZ Polesie.

Tabela 5. Bezrobotni absolwenci szkół korzystający z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w Łodzi w latach 2001-2003

Wyszczególnienie	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003
Liczba absolwentów zatrudnionych w danym roku ogółem, w tym:	2 922	4 107	7 258
– liczba osób zatrudnionych przy pracach refundowanych	54	237	282
– liczba osób zatrudnionych przy pracach interwencyjnych	16	27	66
– liczba osób zatrudnionych przy robotach publicznych	11	7	46
– liczba osób zatrudnionych przy pracach nie subsydiowanych	1 423	1 658	1 681
– liczba osób uczestniczących w szkoleniach	247	1 134	464
– liczba osób objętych poradnictwem zawodowym	1 166	1 035	4 710
– liczba osób pobierających pożyczkę na uruchamianie działalności gospodarczej	5	9	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PUP 1 i PUP 2 w Łodzi.

Obserwując tab. 5, zauważymy, że oprócz cieszących się dużą popularnością staży zawodowych, absolwenci korzystają również z robót publicznych i prac interwencyjnych. Od 2001 r. liczba ta wzrosła z 16 do 66 w 2003 r. Spowodowane to jest brakiem ofert pracy od pracodawców. Małym zainteresowaniem jednak cieszą się pożyczki na uruchomienie własnej działalności. Wzrasta natomiast liczba osób objętych poradnictwem zawodowym z 1166 w 2001r. do 4710 w 2003 r.

Szczególny nacisk powiatowe urzędy pracy stawiają na realizację programu aktywizacji zawodowej na rzecz bezrobotnej młodzieży. Brak świadczenia i praktyki zawodowej zniechęca potencjalnych pracodawców do zatrudniania ludzi młodych bezpośrednio po ukończeniu szkoły. Absolwenci szkół są specyficzną kategorią osób poszukujących pracy, mają bowiem trudności w uzyskaniu zatrudnienia już na początku swej drogi zawodowej.

Zorganizowane przez PUP 1 i PUP 2 prace subsydiowane w ramach umów absolwenckich i staży cieszyły się dużym zainteresowaniem. Osoby pracujące na mocy tych umów były dobrze przyjmowane w zakładach pracy, mogły liczyć na fachową pomoc i poradę ze strony pracowników. Zdobywane doświadczenia w trakcie wykonywania obowiązków podnosiły ich kwalifikacje, dając jednocześnie

większe wyobrażenie o zasadach funkcjonowania zakładów pracy oraz zwiększały szansę na znalezienie stałej pracy po zakończeniu programu.

Średnia płaca brutto kształtowała się na poziomie od 800 zł (dla magazyniera, sprzedawcy, pomocnika cukiernika, inżyniera budownictwa, pracownika administracyjno-biurowego) do 1500 zł (dla historyka, biologa, pedagoga, konstruktora-mechanika, inżyniera dziewiarza) oraz 1800 zł dla asystenta naukowo-badawczego.

W ramach umów absolwenckich PUP 1 i PUP 2 podpisały umowy m.in. z takimi firmami, jak:

- Wojewódzkie Centrum Zdrowia Publicznego – Łódź, ul. Roosevelta 18,
- Pawis ZPH – Łódź, ul. Starorudzka 12,
- Gwiazda – Apteka – Łódź, ul. Broniewskiego 67,
- Farbolux Zakład Włókienniczy S.J. – Łódź, ul. Milionowa 5 A,
- Domena S.C. – Łódź, ul. Migdałowa 21,
- Autotraper Sport Service – Łódź, ul. Kolumny 267,
- Versus sp. z o.o. – Łódź, ul. Gdańska 91.

Rok 2003 był korzystny dla absolwentów i pracodawców, biorąc pod uwagę długości okresów, na które podpisywano umowy.

Największą liczbę miejsc przy pracach interwencyjnych uruchomiono dla: pracowników administracyjno-biurowych, pracowników pomocniczych i robotników.

Jednocześnie stanowiska pracy zorganizowano w zawodach: inżyniera włókiennika, magazyniera, stolarzy meblowych, mechanika pojazdów samochodowych, sprzedawców, portiera, kucharza, malarzy budowlanych, fryzjerów, elektromonterów itd.

Zakłady pracy, które zatrudniły największą liczbę osób po zakończeniu programu w 2003 r., to:

- SAM – SCAN sp. z o.o.,
- STRUG PPHU S.J.,
- Łódzka Drukarnia Dziełowa,
- Drewno sp. z o.o. – Firma Handlowa.

Poziom wykształcenia i kwalifikacje zawodowe mają ogromne znaczenie na rynku pracy. Szansę na znalezienie i utrzymanie zatrudnienia zwiększają się wraz ze wzrostem kwalifikacji zawodowych i poziomu wykształcenia. W związku z tym efektywny i dobrze funkcjonujący system szkoleń przyczynia się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa osób bezrobotnych, wyposaża je w umiejętności radzenia sobie w sytuacji zmiennego lokalnego rynku pracy.

Celem szkoleń jest przywrócenie aktywności zawodowej osób bezrobotnych przez kompleksowe szkolenie, ukierunkowane na rozbudzenie motywacji do zdobycia nowych kwalifikacji i wyrównanie poziomu wiedzy podstawowej, umożliwiające podjęcie nauki, zmianę postaw bezrobotnych z pasywnych na aktywne, zainspirowanie do czynnego poszukiwania pracy w nowym, poszukiwanym na rynku pracy zawodzie.

Powiatowy Urząd Pracy nr 1 i Powiatowy Urząd Pracy nr 2 kładą szczególny nacisk na rozwój systemu szkoleń, ukierunkowany na podnoszenie wiedzy i kwalifikacji, szczególnie dorosłych osób bezrobotnych, wynikający ze zmieniających się potrzeb społeczno-gospodarczych.

Referent ds. szkoleń funkcjonujący w Dziale Rynku Pracy we współpracy z Działem Pośrednictwa Pracy i Poradnictwa Zawodowego określają kierunki szkoleń zgodnie z potrzebami zmieniającego się rynku pracy.

4. Programy specjalne i formy aktywizacji zawodowej

4.1. Program „Pierwsza praca”

Program „Pierwsza praca” przeznaczony jest dla absolwentów (został uruchomiony w czerwcu 2002 r.) z inicjatywy ówczesnego ministra pracy i polityki społecznej. Obejmuje on elementy uregulowań znanych z ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu mające ułatwić zatrudnienie absolwentom szkół oraz daje do nich nowe, praktyczne propozycje. W ubiegłym roku w ramach programu „Pierwsza Praca” aktywnymi programami rynku pracy objętych zostało 100,3 tys. osób, a z usług informacji, poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy skorzystało 477,9 tys. absolwentów. Program ten jest kontynuowany również w tym roku i obejmuje pięć segmentów:

- małe i średnie przedsiębiorstwa,
- samozatrudnienie,
- kształcenie,
- wolontariat,
- informację, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy [<http://www.infoobywatel.gov.pl> z dnia 25.01.2004 r.].

Istotą tego programu jest pobudzenie aktywności lokalnej w kreowaniu projektów aktywizacji zawodowej, a także uruchomienie mechanizmów rozwiązywania lokalnych problemów społecznych przez angażowanie młodych osób do pracy w organizacjach pozarządowych jako wolontariuszy. Skala bezrobocia absolwentów szkół nakazuje podjęcie natychmiastowych działań, spełniających następujące kryteria:

- muszą przyczyniać się do aktywizacji zawodowej i nie mogą przeszkadzać w ożywieniu gospodarki,
- powinny sprzyjać realizacji innych ważnych celów gospodarczych i społecznych,
- powinny stwarzać warunki dla efektywnego wykorzystania środków publicznych.

Oznacza to, że działania przewidywane w programie „Pierwsza praca” muszą zostać dobrze ukierunkowane, a zastosowane instrumenty muszą być proste, możliwe do szybkiego uruchomienia oraz nie mogą generować wysokich kosztów administracyjnych.

Małe i średnie przedsiębiorstwa. W obecnych warunkach tylko małe i średnie przedsiębiorstwa prywatne są w stanie absorbować osoby wychodzące na rynek pracy. Jednak wysokie koszty pracy, zwłaszcza w wypadku zatrudnienia osób bez doświadczenia zawodowego, są czynnikiem szczególnie zniechęcającym do przyjmowania takich osób. Konieczne są zatem działania, które obniżą koszty zatrudnienia absolwentów przez małych i średnich przedsiębiorców. Nie mogą one polegać na obniżeniu wynagrodzenia poniżej pewnego minimum, lecz na częściowym przejmowaniu przez państwo części pośrednich kosztów pierwszej pracy. Finansowanie tych kosztów przez budżet państwa musi być związane z daną osobą i jego umową o pracę albo stażem.

Samozatrudnienie. Dla części osób szansą na odnalezienie swego miejsca na rynku pracy może być założenie własnej firmy. Zwiększenie możliwości podejmowania własnej działalności gospodarczej wymaga:

- a) ograniczenia przeszkód i kosztów tworzenia przedsiębiorstwa;
- b) uruchomienia w dużej skali programu udzielania tanich kredytów, poręczeń kredytowych i systemu dopłat do kosztów oprocentowania i związanego z nimi profesjonalnego doradztwa;
- c) okresowego zawieszenia pobierania emerytalno-rentowej części składki na ubezpieczenie społeczne od młodych ludzi zakładających własne przedsiębiorstwo.

Kształcenie. Poprawa sytuacji absolwentów na rynku pracy wymaga radykalnych zmian w programach kształcenia na wszystkich poziomach systemu oświaty i rozwoju działań kompresyjnych, adresowanych do absolwentów, umożliwiających im uzupełnienie, poszerzenie albo zmianę kwalifikacji nabytych w systemie oświaty w celu zwiększenia szans na zatrudnienie.

Szkoła musi zajmować się kształtowaniem wśród uczniów i studentów postaw kreatywności i innowacyjności. Dopiero na takim gruncie można rozwijać wiedzę i praktyczne umiejętności w zakresie przedsiębiorczości.

Niezbędne jest także uruchomienie przez szkoły w porozumieniu z pracodawcami programów kształcenia profilowanego. Dotyczy to głównie szkół ogólnokształcących i wyższych. Dzięki umiejętnemu łączeniu kształcenia ogólnego i profilowanego nastąpi lepsze przygotowanie młodych ludzi do podejmowania pracy, a także do tworzenia własnych firm.

Wolontariat. W sytuacji tak ogromnego deficytu miejsc pracy dla części absolwentów szkół szansą na zdobycie pierwszego doświadczenia zawodowego i sprawdzenie umiejętności zawodowych może stać się wolontariat, czyli nieodpłatna praca w organizacji pozarządowej.

Informacja, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy. Zwiększenie zdolności młodych osób do samodzielnego znajdowania zatrudnienia wymaga szerokich działań w zakresie informacji, poradnictwa zawodowego, kształtowania umiejętności poszukiwania pracy. Celem w tym obszarze jest przede wszystkim przeciwdziałanie bierności w poszukiwaniu pracy, braku poczucia kompetencji,

nierealistycznym oczekiwaniom w stosunku do przyszłej pracy i pracodawców. Instytucją odpowiedzialną za społeczne zapotrzebowanie w zakresie nowoczesnych usług poradnictwa zawodowego są Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkich Urzędów Pracy. Usługi centrów wzbogacają dotychczasową ofertę powiatowych urzędów pracy zarówno dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy, jak i pracujących, a także młodzieży planującej ścieżkę zawodową i tej, która wchodzi na rynek pracy. W Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej można uczestniczyć w zajęciach warsztatowych z zakresu kształtowania umiejętności pozazawodowych, m.in. autoprezentacji, technik poszukiwania pracy, poznania samego siebie, podejmowania decyzji zawodowych, planowania rozwoju zawodowego. Ponadto osoby zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej mogą uzyskać pomoc w ocenie predyspozycji do pełnienia funkcji menedżerskiej, mogą też samodzielnie korzystać z różnorodnych zbiorów informacji zawodowej, a zwłaszcza z baz danych programu komputerowego „Doradca 2000”.

Finansowanie programu odbywać się będzie z następujących źródeł:

- a) Funduszu Pracy,
- b) funduszy pomocowych,
- c) rezerwy „uwłaszczeniowej”,
- d) pożyczki z Banku Rozwoju Rady Europy,
- e) budżetów samorządów – gminnych, powiatowych, wojewódzkich.

Na podstawie art. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 29 marca 2000 r. o zmianie ustawy o prywatyzacji i komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych oraz o ustawy o wykorzystaniu wpływów z prywatyzacji części mienia Skarbu Państwa na cele związane z reformą systemu ubezpieczeń społecznych [DzU nr 31, poz. 383] – tworzy się rezerwę na cele uwłaszczenia. Rezerwa ta zgodnie z art. 56 Ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych obejmuje:

- 7% akcji jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, powstałych w wyniku komercjalizacji, a działających na zasadach ogólnych (wyłączone są spółki o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa);
- będące w posiadaniu Skarbu Państwa akcje spółek, w których Skarb Państwa ma mniej niż 10% kapitału zakładowego.

Bezrobocie młodzieży to także problem lokalny, a jego skutki są przede wszystkim szczególnie dotkliwe na szczeblu lokalnym. Z tego względu wydaje się oczywiste aktywne włączenie samorządów wszystkich szczebli w realizację pakietu „Pierwsza praca”. Wzmocnienie oddziaływania przewidzianych tu form i instrumentów zostanie osiągnięte także przez zaangażowanie finansowe samorządów. Przyjęta będzie zasada, że środki, o których mowa w punkcie (c), kierowane będą tylko do tych samorządów powiatowych (gminnych), które wykazą minimum 10% ogólnej wartości programu zaangażowania własnych środków [Ministerstwo... 2002].

4.2. Program „Junior”

Program skierowany jest do absolwentów z orzeczonym znacznym, umiarkowanym albo lekkim stopniem niepełnosprawności. Absolwenci niepełnosprawni stanowią szczególną grupę osób zagrożoną bezrobociem. Problem młodzieży niepełnosprawnej narasta z roku na rok, a jego rozwiązanie wymaga zdecydowanych zadań ukierunkowanych przede wszystkim na odpowiednie dla potrzeb rynku kształcenie uczniów niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem ich predyspozycji i możliwości fizycznych. Celem programu „Junior” jest umożliwienie wejścia w życie zawodowe (odbycie stażu, zdobycie zatrudnienia) młodym osobom niepełnosprawnym, które skończyły naukę i nie uzyskały zatrudnienia.

W ramach programu „Junior” może być udzielana ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) pomoc:

- osobom bezrobotnym, skierowanym na staż przez powiatowy urząd pracy, pomoc ta umożliwi odbycie stażu u pracodawcy, w formie dofinansowania będącego świadczeniem na rehabilitację zawodową;
- pracodawcy uczestniczącemu w programie, z wyłączeniem pracodawców prowadzących zakłady aktywności zawodowej;
- w postaci premii z tytułu odbycia stażu przez bezrobotnego;
- w zakresie refundacji kosztów wynagrodzenia bezrobotnego w wypadku zatrudnienia go po zakończeniu stażu u pracodawcy albo refundacji kosztów wynagrodzenia zatrudnionej osoby poszukującej pracy [<http://www.infoobywatel.gov.pl> z dnia 25.01.2004 r.].

4.3. Program „Absolwent”

Program ten jest ogólnopolską inicjatywą zintegrowanych działań na rzecz ograniczania bezrobocia wśród młodzieży wchodzącej na rynek pracy.

Celem strategicznym programu jest zwiększenie zatrudnienia bezrobotnych absolwentów szkół oraz umożliwienie każdemu nowo rejestrującemu się skorzystania z ofert pracy albo odpowiedniego programu aktywizacji zawodowej przed upływem 6 miesięcy od daty rejestracji.

Celami operacyjnymi programu są m.in.:

- pobudzenie aktywności zawodowej absolwentów szkół, będących do dyspozycji urzędów pracy;
- zapewnienie szerszej dostępnej informacji o programie;
- zwiększenie liczby ofert pracy.

W celu pobudzenia absolwentów do aktywności na rynku pracy urzędy pracy konsekwentnie wdrażają usługę o nazwie Indywidualny Plan Działania (IPD). Indywidualny plan działania daje młodemu człowiekowi możliwość wypracowania z liderem klubu pracy, pośrednikiem pracy oraz doradcą zawodowym wspólnej drogi postępowania na rynku pracy [Krajowy... 2001].

5. Podsumowanie

Ze względu na problem, jakim jest bezrobocie, państwowy program walki z tym zjawiskiem powinien stanowić integralny element polityki społeczno-gospodarczej. Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu powinny być finansowane m.in. z Funduszu Pracy. Szczególnie istotne jest zagwarantowanie określonych kwot przeznaczonych na finansowanie programów podejmowanych na lokalnym rynku pracy.

W związku z pojawieniem się bezrobocia w gospodarce polskiej wystąpiła potrzeba aktywnej polityki na rynku pracy. W latach 1990-2000 powstało wiele aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu wśród młodzieży.

Największym zainteresowaniem cieszą się wśród ludzi młodych „staże zawodowe”. Służą one nabywaniu umiejętności praktycznych do samodzielnej pracy, dzięki wykonywaniu w miejscu pracy określonych zadań. W czasie stażu nie dochodzi do nawiązania stosunku pracy z pracodawcą. Powiatowy urząd pracy może skierować absolwenta do odbywania 3-miesięcznego stażu u pracodawcy wyłącznie za zgodą lub na jego wniosek. Przez okres stażu absolwentowi przysługuje stypendium w wysokości zasiłku dla bezrobotnych.

Poziom wykształcenia i kwalifikacje zawodowe mają ogromne znaczenie na rynku pracy. Pracodawcy poszukują najczęściej pracowników wykwalifikowanych do poziomu umożliwiającego natychmiastowe podjęcie pracy bez konieczności szkolenia, co oznacza, że szanse na znalezienie i utrzymanie zatrudnienia zwiększają się wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.

Powiatowe urzędy pracy przyznają zasiłki dla bezrobotnych. Początkowo obowiązujące w tym zakresie prawo było dość liberalne i miało zdecydowanie osłony charakter. Obecnie przepisy prawne ściśle definiują pojęcie osoby bezrobotnej i określają uprawnienia do zasiłku. Większy niż poprzednio nacisk położony jest na aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy.

Najliczniejszą liczbę bezrobotnych stanowią absolwenci z niskim poziomem wykształcenia. Podkreślenia wymaga także fakt, iż największe grupy bezrobotnych stanowią osoby, których ostatnim miejscem pracy były: handel, działalność produkcyjna i budownictwo.

Literatura

1. Drozdowski W., *Instrumenty przeciwdziałania bezrobociu*, [w:] *Obszary metropolitalne a rozwój regionalny i lokalny*, red. K. Szółek, A. Zakrzewska-Póltorak, AE, Wrocław 2004.
2. Informacje udostępnione przez PUP 1 i PUP 2.
3. Krajowy Urząd Pracy, Departament Standaryzacji Usług, Informacja o realizacji I etapu IV edycji Krajowego Planu Zatrudnienia Absolwentów – „Absolwent 2001”, Warszawa 2001.

4. Kryńska E., Kwiatkowski E., Zarychta H., *Polityka państwa na rynku pracy w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, Raport IPiSS nr 12, Warszawa 1998.
5. Milewski R. (red.), *Podstawy ekonomii*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999.
6. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, „Pierwsza praca” – program aktywizacji zawodowej absolwentów, Warszawa, styczeń 2002.
7. www.infoobywatel.gov.pl z dnia 25.01.2004 r.

UNEMPLOYMENT AMONG SCHOOL GRADUATES IN LODZ

Summary

Unemployment is a serious social and economic problem with severe consequences for the entire economy and for individual unemployed and their families.

More and more frequently unemployment affects young people. In an effort to find out how high school graduates influence the global structure of unemployment in the Lodz area one could argue that growing unemployment is a side effect of rising education level in ever-increasing number of young people.

Education level and qualifications are essential in Polish labour market. More and more companies are looking for prospective employees who are qualified and can start work right away without any additional training. This means that the higher education level and professional qualifications of a prospective employee, the bigger a chance to find and hold down a job.